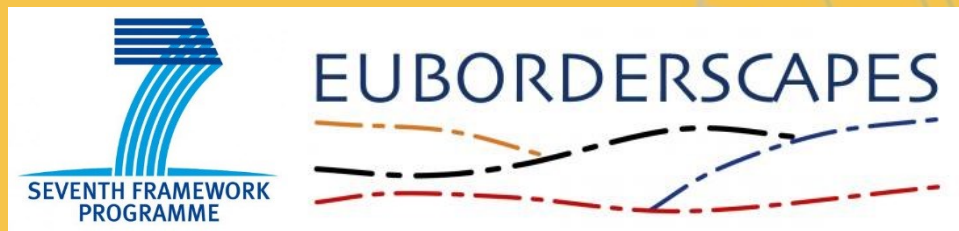

Magyar államhatár-politika a 20. – 21. században

Hajdú Zoltán,
MTA KRTK RKI
Nyíregyháza, 2014. június 25.

- A határokkal több tucat természet- és társadalomtudomány foglalkozik
- Az államhatárok kutatására a politikai földrajz mellett tucatnyi társadalomtudomány koncentrál
- Az államterületnek van határa, s nem a határnak területe
- Az államhatár meghatározó funkciója: az elválasztás, minden más funkció ehhez képest csak másodrendű
- A mindenkori államhatalom mindenkori funkcióinak többsége megjelenik valamilyen tartalommal az államhatárokon
- Ugyanez vonatkozik a szövetségi rendszerekre, integrációkra is

- Az államtörténeti fordulópontoknak megfelelően változtak az európai, a szomszédsági államterületek és az államhatárok
- Magyarország a folyamatosan változó európai államterületek zónájának része
- Átstrukturálódó államterek, változó konfigurációjú és funkciójú államhatárok

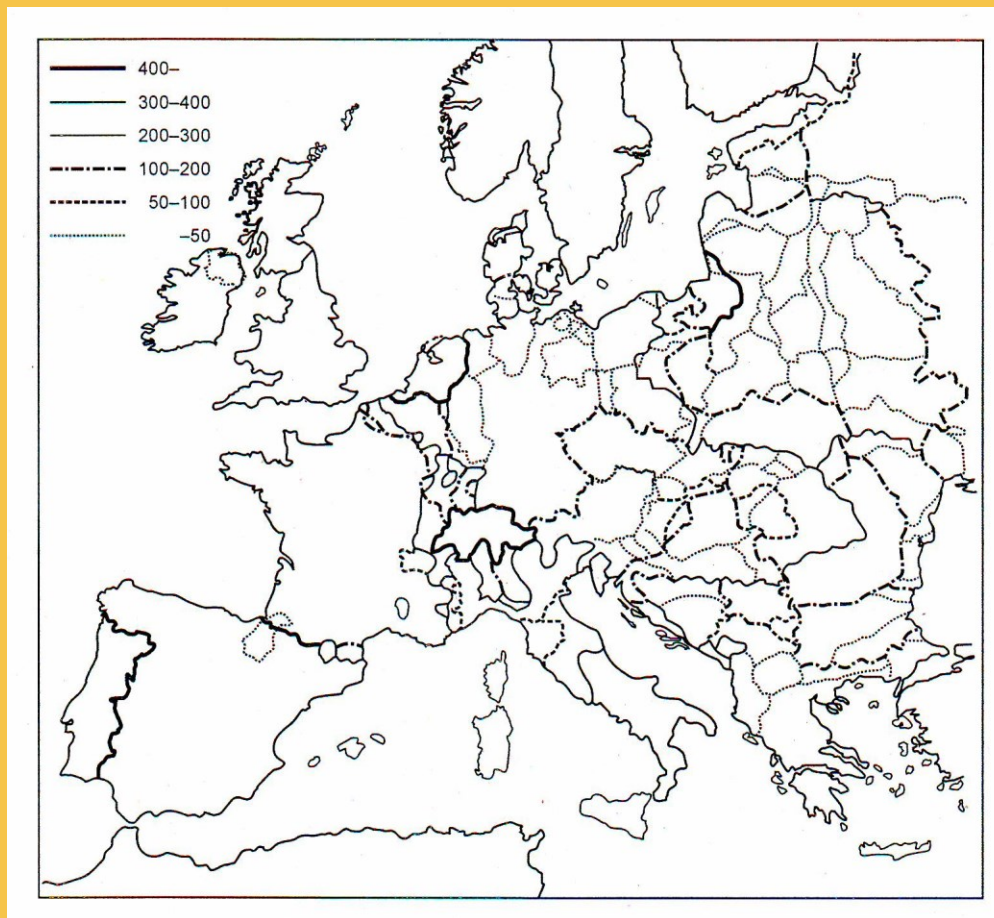
Változó ország, változó szomszédság (Halász Albert alapján szerk. Hajdú Zoltán)

A mindenkori Magyarország közvetlen szomszédai, 950-1914

	950	1000	1100	1200	1270	1300	1400	1500	1600	1700	1750	1780	1800	1850	1914
Észak-Dithulia - Nyugat	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Langobardia	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Hilika -Lotharing	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Omavardia	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Bavaria	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Diápró	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Saxonia	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Italiavardia	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Kalocsa-Dithulia	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Himaria	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Tyrol-Dithulia	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Illyria	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Moldavia	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Nyugat	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Tyrol-Dithulia	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Velencei Község	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Erdei Falvak	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Konstanz	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Dunántúli Magyarok	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*

Az európai államterületek permanens átrendeződési folyamatai 1648 után

Államtörténeti korszakok és korszakkötött határpolitikák a 20. és 21. században

- A dualizmus időszaka

A külföldiek számára a Monarchia (1867-1918) egységes államként jelent meg

A Monarchia 1910-ben (Kogutowicz Manó), befelé strukturált politikai képződmény

A Monarchia valóságos politikai határhalmazt reprezentált

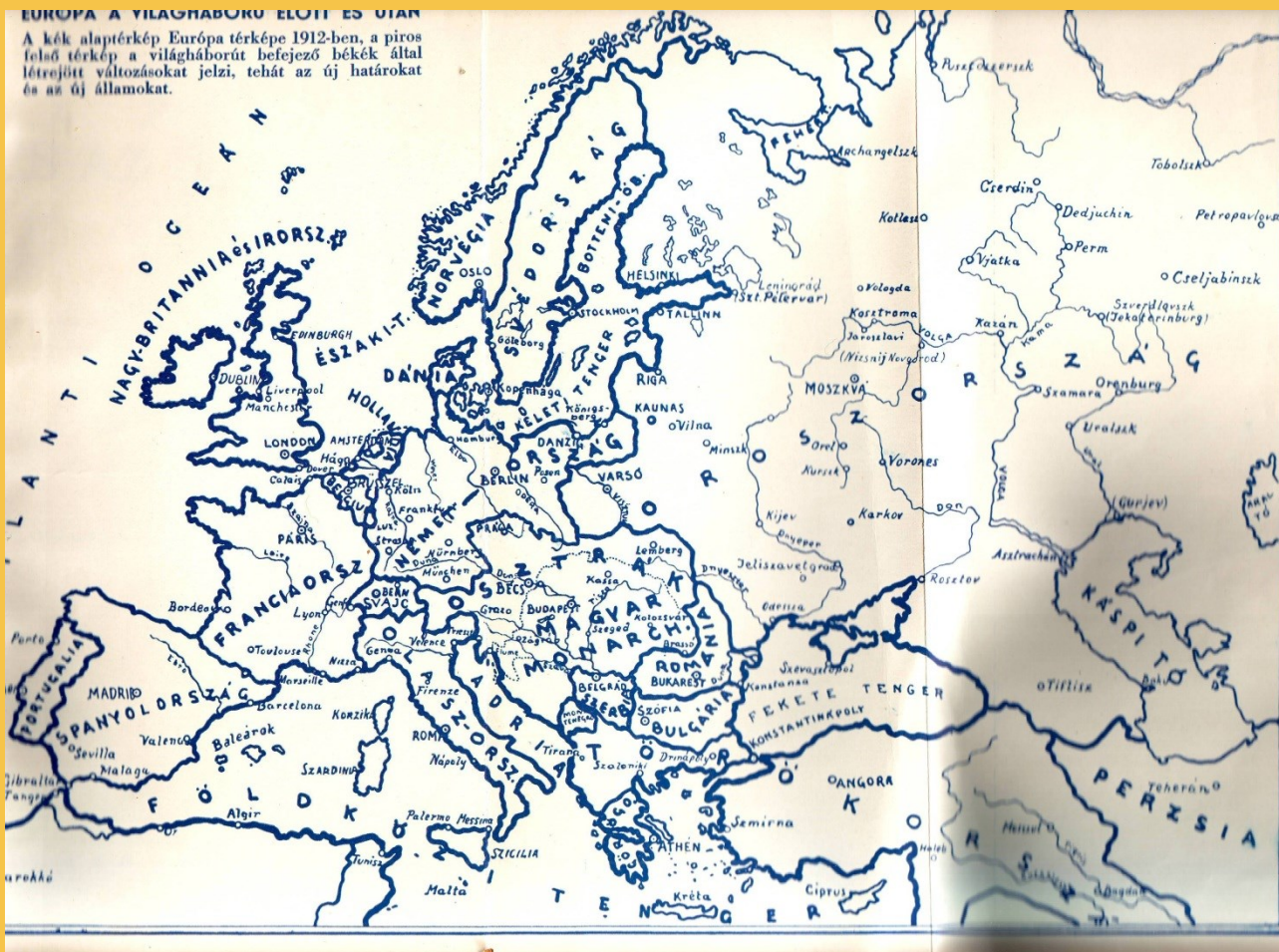
- Külső politikai határok
- Osztrák Császárság, Magyar Királyság közötti belső határ
- Bosznia-Hercegovina határai
- Magyarország és Horvát-Szlavón-Dalmátországok közötti, társországi alkotmányos határ

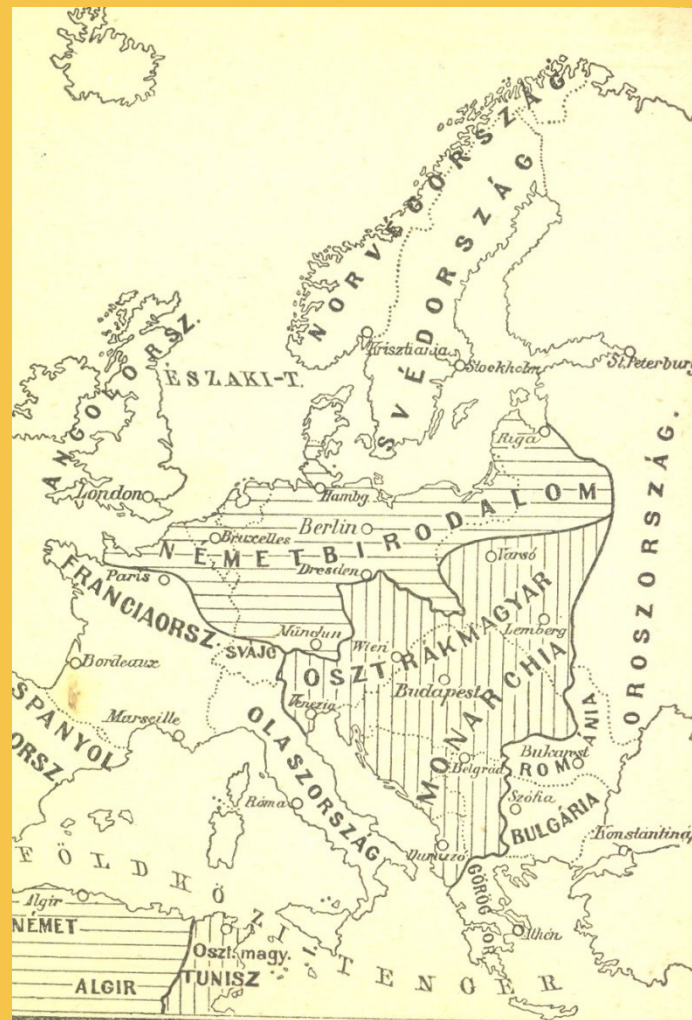
- Ausztria és Magyarország vitája:
- Dalmácia: az egész dualizmus időszakában meddő vita tárgya
- Halastó: Több évi pereskedés után nemzetközi döntőbírószági döntés révén Magyarország határa csökkent (1903. évi IX. tc.)
- Magyarország és Horvátország között: Fiume, Muraköz, Répás-kerület

A birodalmak Európája, 1914

Az I. világháború Európa és a Világ területi újrafelosztásáról szólt

A Monarchia mint „területrabló”

- A lehető legrosszabb üzenet: Románia területi megcsonkítása a legyőzése után
- A bukaresti béke ideiglenes, s végleges rendezései
- Az „országgyarapodás” fogadtatása Magyarországon

Először a Monarchia omlott össze, majd némileg megkésve a történelmi Magyarország

Magyarország széthullásának ideiglenes „államtöredékei”

- Köztársaságok, népköztársaságok, nemzetiségi kormányok az ország peremterületein
- A leghosszabb életű „töredék utódállam” a Lajtabánság

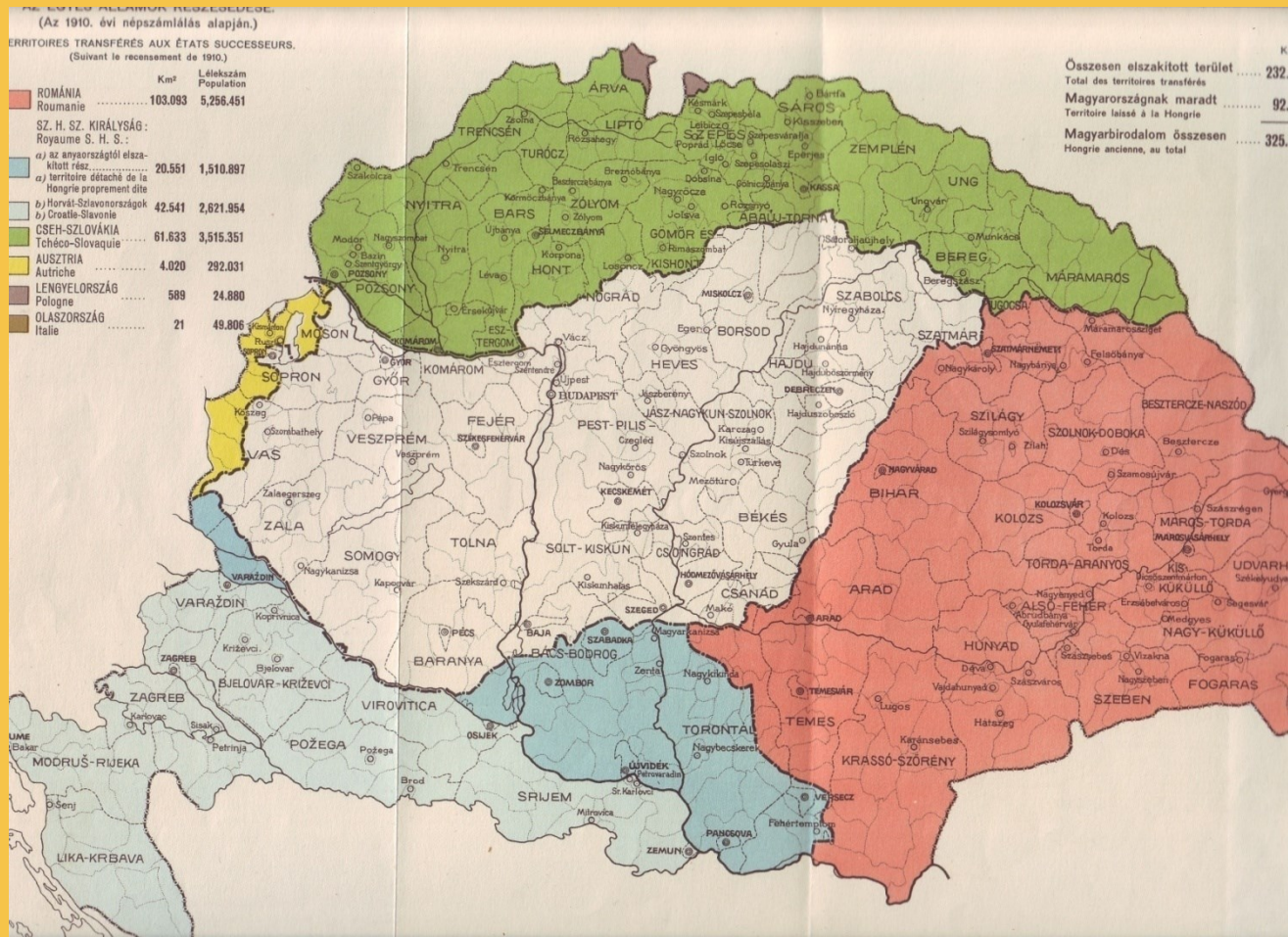
- A két világháború közötti időszak

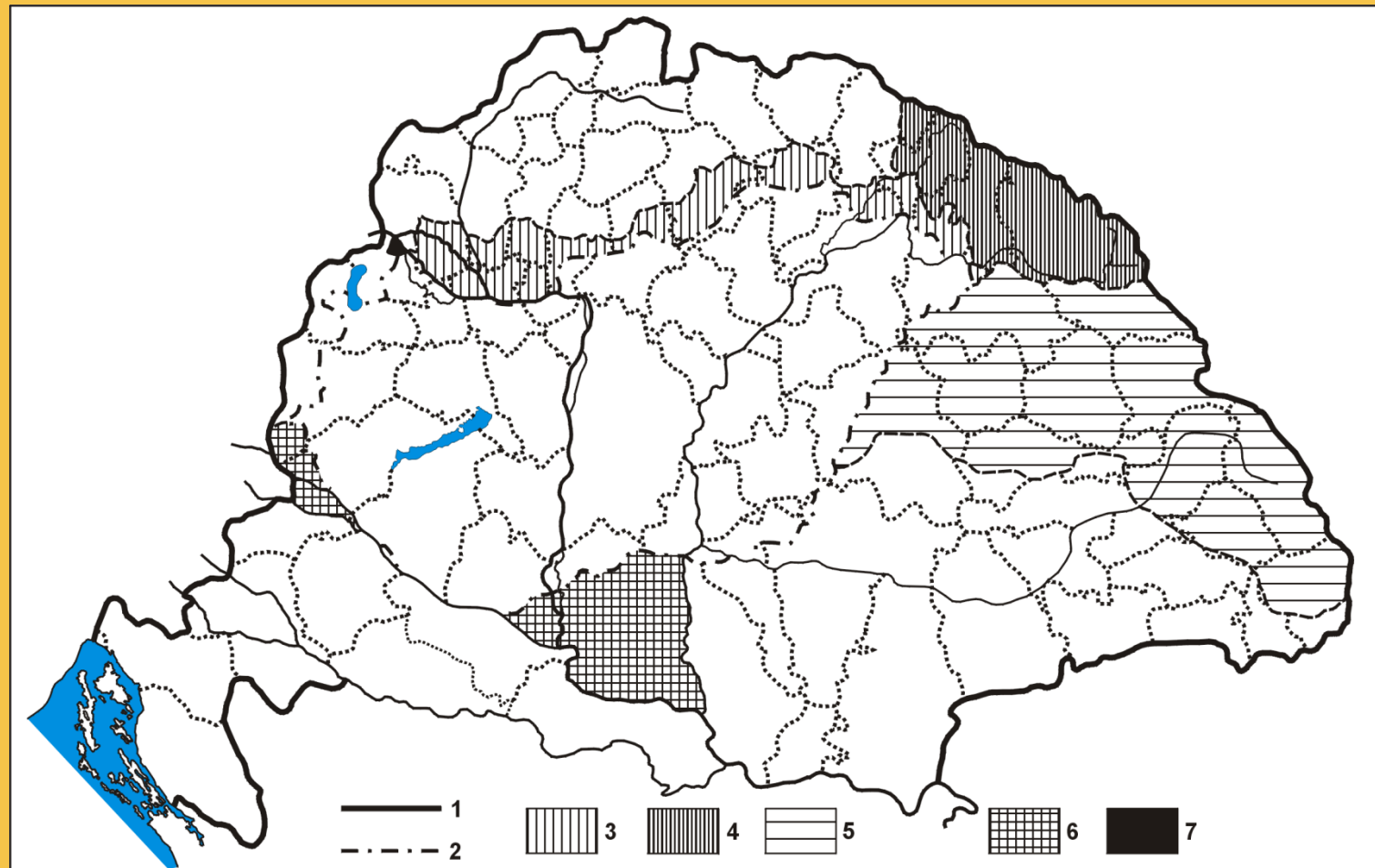

A történelmi Magyarország trianoni szétdarabolása

HAS CERS Institute for Regional Studies

A magyar kisállami nyomorúság és területi revíziós csapda

Területi revíziós politika, országgyarapodások és határpolitika

- Területi revízió minden szomszédal szemben (Körkörös igény)
- „Mindent vissza”, de legalább azt, amit a támogatók engednek
- 1938-1941 közötti területgyarapodások, az etnikai tér nagy részének egyesítése, újból soknemzetiségű ország, határokon átnyúló lakosságcsere-igények
- „Lebegő államterület” – ellenséges szomszédsági környezet
- 1939. évi honvédelmi törvény: a határsáv újbóli intézményesítése
- A határsávban az állam a korlátlan úr

„Round table“ systemic change and border connections

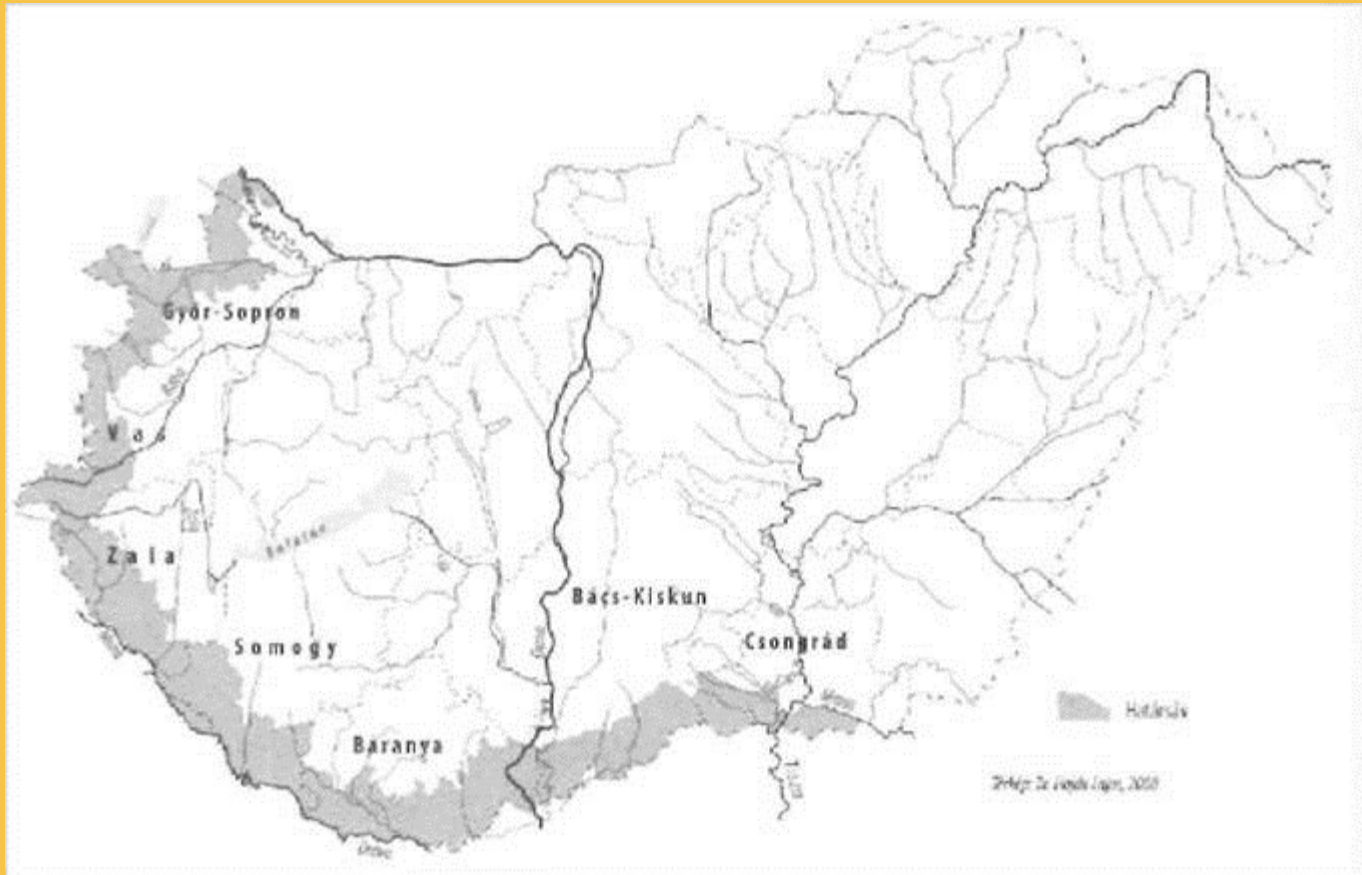

- Az államszocializmus korszak

- Magyarország a szovjet megszállási zóna része, a főhatalom letéteményese a SZEB
- 1947. II. 10 – Párizsi békeszerződés
- A meghatározó szomszédsági sajátosság: testvéri szocialista országok szomszédságában, sok kétoldalú politikai változással
- 1948 – Jugoszlávia
- 1955 - Ausztria független és semleges
- 1949 KGST, 1955 Varsói Szerződés – a tábor intézményesülése

Határsáv az 1950-es évek végén: Az államhatárok fele „Bekerítve, aláaknázva”

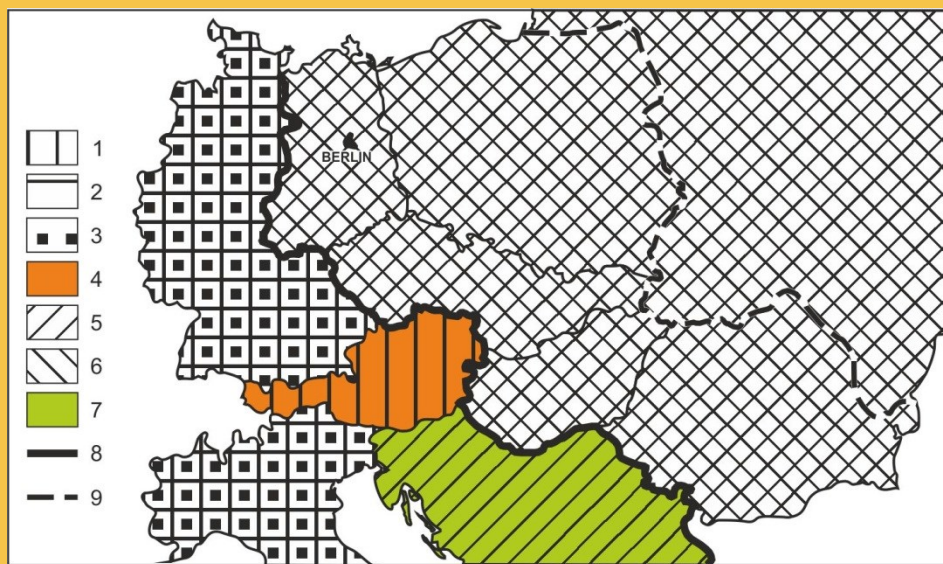

Valahol a magyar-osztrák határ mentén

Magyarország a szövetségi rendszer peremén, második vonalában, 1990

- Széthullanak a szomszédos szocialista föderációk
- A belső tagállamok válnak államszomszédá
- Új nemzetállam-építési folyamatok a szomszédságban
- A szomszédos államokban élő magyarság súlyának a felértékelődése az új államokban

Member states of Federations

Új szomszédság, 1993. I. 1.

A rendszerváltás szerves része a z államhatár-politika

- A Németh kormány mint átmeneti, szakértői kormány, 1989-1990
- **Határ-érintettségű kérdések:**
- **A magyar nemzetiségű lakosok tömeges menekülése Romániából a zöld határon keresztül**
- **A magyarországi nemzetiségek és a határokon túl élő magyar kisebbségek tanácsadó fórumának létrehozása a kormány mellett**
- **Tömegtüntetések a BNV ellen, a Duna-határ védelme**
- **A Vasfüggöny megnyitása az NDK állampolgárok előtt**
- **A Szovjetunió megnyitja a Keleti Vasfüggönyt, négy új határátkelő létesül**
- **A magyar alkotmány módosítása, a határokon túl élő magyar kisebbségek támogatása**

A rendszerváltás „kemény négy éve, 1990-1994

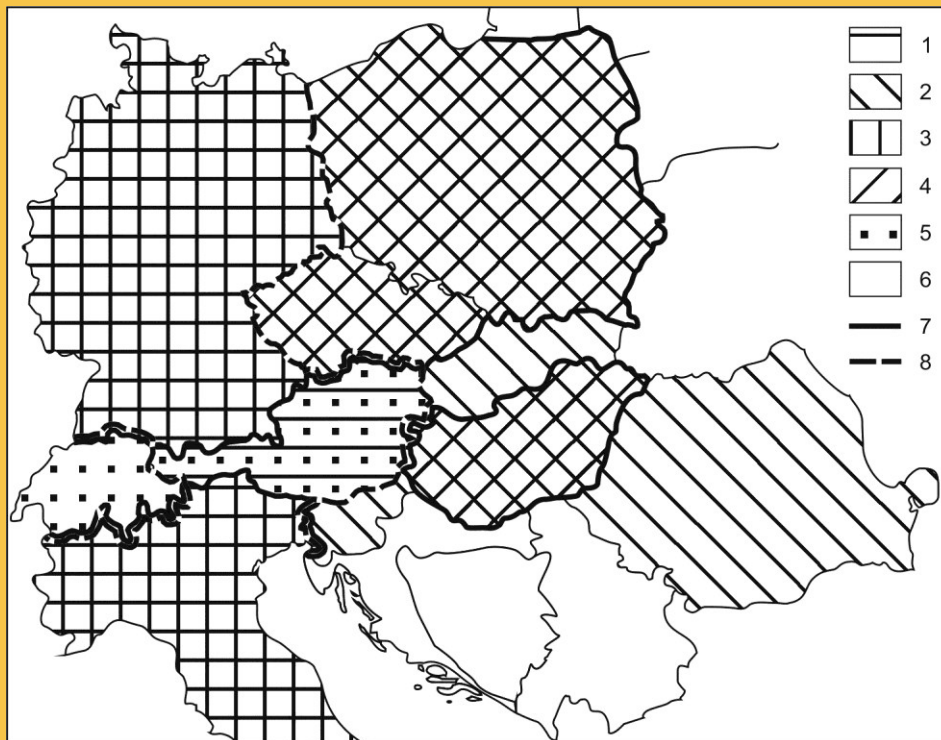
- 1990-1993 Antall József
- Antal József kormányprogram: „lélekben 15 millió magyar miniszterelnöke”
- A KGST és a Varsói Szerződés megszűnése
- A szovjet hadsereg kivonása Magyarországról: 1991. 06. 19.
- Jugoszlávia szétesése 1991 nyarától, Barcs külterületének bombázása
- A Szovjetunió felbomlása 1991 decemberében, Ukrajna az új nagy keleti szomszéd
- 1992. június 4. – Trianon 70. évfordulója
- 1992 október – a Duna átterelése csehszlovák területre
- 1993. I. 1. Szlovákia függetlensége
- 1993 szavazás a magyar-ukrán alapszerződésről, (előtte a magyar történelem legrövidebb minisztertanácsi ülése) az MDF szétesése, az ellenzék segítségével szavazzák meg

Fővárosi látószögek a közös határokon, 2005

Rövid átmeneti helyzet a NATO-ban (1999) és az Eu-ban, 2007

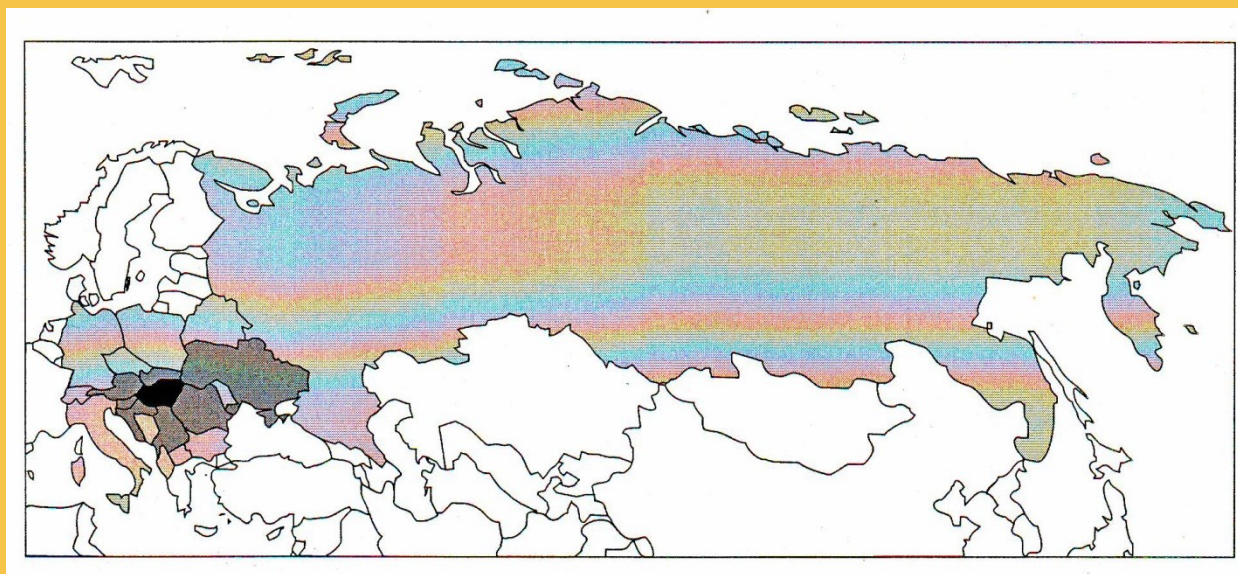

Ha csak Schengent nézzük

Magyarország elsődleges és másodlagos szomszédsága, 2005

Szocialista-liberális koalíció, 1994-1998

- Államhatár-érintettségű kulcskérdések:
- 1995: Ausztria EU tagsága, „Európa a határoknál”
- Új típusú határon átnyúló együttműködések a nyugati határon
- Új alapszerződések, új viták
- A Magyarországon és a volt szocialista országokban működő magyar pártok hivatalos kapcsolatainak intézményesítése
- 1997: Hágai döntés a BNV-ről, maszatolás, nyitott kérdés mindmáig
- Felkészülés a NATO tagságra

Az államhatárokkal kapcsolatos kulcskérdések:

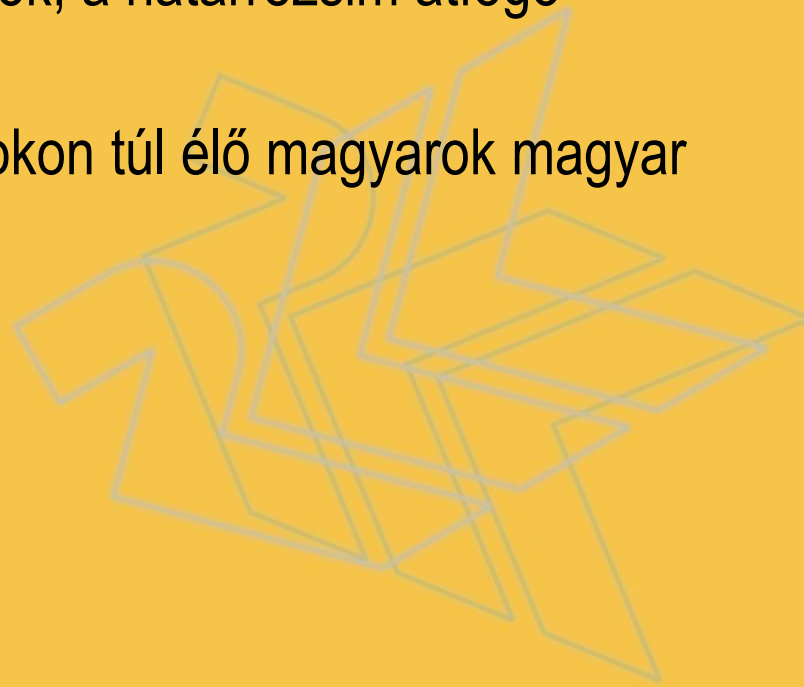
- MÁÉRT megalakítása, 1999. II. 20. A magyar politikai erők intézményesített együttműködése
- 1999. 04. 04. NATO tagság
- „Légtér-részvétel” a Szerbia elleni légi háborúban
- 2001 – „Státus-törvény” a határokon túl élő magyarok jogairól, belső és külső viták

Szocialista-liberális koalíció, 2002-2006

- Államhatár-érintettségű kulcskérdések:
- 2003 szeptember: Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fóruma megalakulás az Országgházban
- 2004 május EU tagság – a külső határok, a határrezsim átfogó szabályozása közös ügy
- 2004 decemberi népszavazás a határokon túl élő magyarok magyar állampolgárságáról

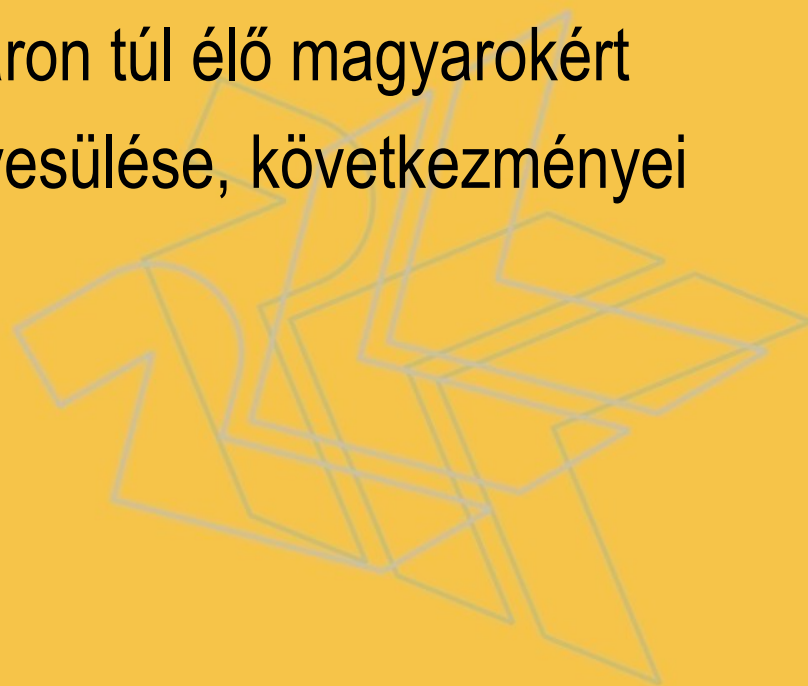
- Államhatár-érintettségű politikai kérdések:
- Magyar köztársasági elnök Magyarország és Szlovákia/Felvidék határán a Duna fölött 2009. VIII. 21. (Magyarország perelt, Szlovákia nyert)
- Az EU hatások lényegivé válnak a határon átnyúló kapcsolatok alakulásában

Államhatár-érintettségű kulcskérdések:

2011: Az új Alaptörvény (Kárpát-medence)

- Magyarország felelőssége a határon túl élő magyarokért
- Kettős állampolgárság intézményesülése, következményei
- Keleti nyitás

- Csaknem teljes politikai konszenzus a nemzetpolitikában (egységes magyar nemzet)
- A határon túl élő magyarság érdekei az egységes magyar nemzet érdekeinek részét képezik,
- Határok fölötti nemzetegyesítés
- A 2014. évi választások nemzetpolitikai következményei
- A nemzetpolitikáért felelős miniszterelnök-helyettes: 2018-ra 1 millió új magyar állampolgárt!

Új korszak, új kihívások, új lehetőségek?

- A hidegháború utáni határkomplexum kutatása
- Új korszak- és új korszakkötöttségek
- Átfogó elméleti, módszertani lehetőségek a magyar kutatás számára
- Magyar sajátosságok a komplexumon belül

- Egy város „határ- és településpolitikája” -
Sátoraljaújhely

Átmegyünk a város másik részébe, átmegyünk egy másik országba

Egy területileg megosztott város „határon átnyúló településpolitikája”

A kettévágott város Magyarország felől

Köszönöm a megtisztelő figyelmet!

